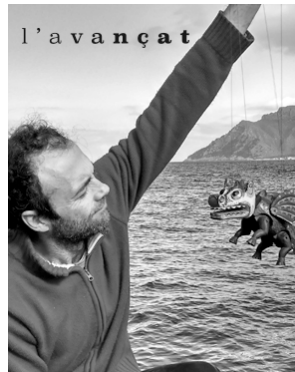

Miquel Serra

9 febrer 2021

Miquel Serra (Eivissa, 1975). Enginyer tècnic agrícola, actualment fa feina a l'Associació de productors ecològics de Mallorca. Als 34 anys va autoeditar-se el seu primer disc, *Oplions* (2009), i l'han seguit un bon grapat de discos més amb Foehn Records, entre els quals destaquen *La felicitat dels animals* (2014), *L'octau clima* (2017), *Antiga hodomura* (2018) i *L'elegància dorm* (2019). La pel·lícula documental *Els ulls s'aturen de créixer* de Javier G. Lerín (2018), sobre la relació amb el seu germà Joan, va ser guardonat com a Millor Documental Nacional i Premi del Públic de l'In-Èdit Film Festival, entre altres mencions. Amb Edicions del despropòsit, el 2014, va publicar el llibre miscel·lani *Formigues vermelles*.

Cooperativa

De menut m'encantava acompanyar mon pare a la cooperativa. Cooperativa pagesa, deia el rètol de defora, l'anunci d'entrada a un lloc adult, deshidratat i vulgar, però vivament protocol·lari. En realitat ocupava gairebé una cotxeria entre dues cases, un entorn improvisat que reaccionava amb el calendari rural i feia temps que només quedaven intactes els garrovins, mesclats amb lloques blanques i bocins de paper cartró. Durant l'hivern a la vorera hi deixaven pruneres i albercoquers encossiolats, alguns amb qualque flor despistada i els botons rosa inflats, els vianants els havien d'esquivar, allà desatesos, com un ca fora del bar. Tothom que passava per la portassa de la cooperativa em semblava tocat per quelcom elemental, per un motiu vertader que combinava necessitat amb vivor, un lloc que deixondia la gent.

Una vegada s'entrava al poble el carrer hi donava quasi sense fer cap revolt. Llavors fora vila no era el que és ara, ni tampoc els pobles. Aquests encara eren el refugi i punt de subministrament, el camp encara no estava conquerit amb la suficiència d'avui. Els pagesos acudien al nucli per aprovisionar-se de reixa, insecticides organofosforats d'ample espectre, herbicides o pinso amb tortó, que començava a travessar l'oceà. Res hi havia que semblés superflu i el gènere escampat arreu o sobre palets tenia tota la pinta de cobrir una contingència o una altra. L'única entrada de llum era la portassa per on entrava la gent, el local s'enfosquia cap al fons. Allà hi dormitaven els moixos, les trapes que pareixia que ningú reposava, els pèl·lets blaus de mata-rates.

Jo havia estat a pocs magatzems de finques, potser a cap, i per això em figurava que en realitat la cooperativa era una versió en gran, més càctica i diversa però igual de polsosa, que les que hi devia haver disseminades pel camp. Imaginava els camions de repartiment traginant sacs per tot el reticle de carreteres secundàries, entregant el mateix fos quina fos la finca. El meu pare encara no m'havia explicat que a uns llocs criaven mens, a l'altre treien llet de vaca, i a l'altre, taronges. Jo pensava que tot sortia de totes, i ho pensava perquè els homes de la cooperativa em semblaven idèntics, del mateix motllo: un tenia una dent d'or, l'altre barba, l'altre era sord, un pic en vaig veure un que anava descalç, però en essència el patró era el mateix. Xerraven igual. Vestien igual i semblaven igual de consumits. I les poques dones que compareixien també, amb els cabells recollits i les mitges de les padrines comuns.

Dins aquell món jo veia com em tornava encara més insignificant, fins i tot percebia el distanciament amb mon pare quan pujava al despatx de l'altell i em deixava per allà baix, confiat que m'entendria. Allà no era ningú, potser el fill del tècnic, però poca cosa més. No frissava que em vingués a recollir. Me n'havia adonat que com més amunt et feies més carregat d'olors estava l'aire, que produïen l'emulsió que fa que tots els magatzems agrícoles emetin exactament la mateixa olor, encara ara. Així que jo, fora cap altre nin amb qui jugar, m'enfilava per una pila de sacs i des d'allà em dedicava a contemplar les escenes de tractes, les converses, i més enfora, al carrer i el passeig de terra pitjada, la tranquil·la vida urbana dels dissabtes matí. Recordo que no hi pujava amb cap propòsit, simplement els dies que ho feia l'escena sempre em portava a un intens arravatament màgic que enyor: els clarobscurs, les vetes de llum visibles gràcies a la pols en suspensió que feria les gorres, els picarols de llautó, les eines i el tauler d'avisos del Servei d'Extensió Agrària que mon pare mantenia al dia. Quan tornava, jo davallava en dos bots i una vegada érem a fora ja gairebé havia oblidat aquell encanteri tan dolç.

No sé com devia ser entre setmana, però els dissabtes al matí hi havia molt de trull. Als pagesos de veres, s'hi sumaven els que tenien un bocí i cercaven fil de ferro o menjar per a ponedores. El personal al complet anava i venia amb carretes, es formava una petita cua. Era el dia que el gerent també baixava a despatxar gent, un home molt blanc de cara i menut, fins i tot jo podia veure que era de dimensions prou ridícules en comparació a qualsevol altre. Sempre duïa a la boca un enorme puro, cosa que el feia parèixer encara més petitó, i no solia tenir gaire paciència amb els clients. «Només queda plàstic de deu metres, hauria d'haver vingut el mes passat». «No me doni bitllets grossos, que com ho faig sense canvi?». Mala sort per a qui li tocava el gerent. Havia fet penjar un cartell sobre la bàscula de sacs «prohibit pesar-se» i et trobaves cendres repartits amb lloques encara salivades. Estava permanentment irritat per veure's apartat dels seus albarans i talonaris. A mi no em va dir res mai, perquè no molestava i per ser fill de qui era fill, però es notava que no anava de nins. Per això vaig quedar astorat quan amb el temps vaig saber que tenia cinc fills, l'home; ni més ni manco. Mai van comparèixer per allà.

Segurament eren els dissabtes els pitjors dies per als dos treballadors fixos. D'un me'n sabia el nom, no devia arribar a la vintena però per a jo era com un adult més, amb les esquenes amples, a qui sempre cridaven a l'hora de descarregar el camió de sacs de farina i no se'n podia escapar. Un poc apàtic amb tot però que tenia els seus clients preferits, sobretot els pocs gitanos que s'acostaven a cercar menjar d'aviram. Hi tenia afinitat i allò era sorprenent i intimidatori perquè m'inspiraven una por cervical, sabia —ho havia experimentat— que els fills dels gitanos els hi tenien jurada als nins domesticats com jo. Un pic va venir un patriarca amb els seus dos fills més grans i un ca de raça incerta, deien que tenia tres cames de border collie i que no era possible ensinistrar-lo més bé per a la guarda, estaven disposats a sentir ofertes. El treballador jove estava de la seva part, es veia. Potser per aquest motiu m'inspirava més respecte que l'encarregat. El te podies trobar a la vorera de darrere fumant, cavil·lant rèpliques pujades de to a les sortides del seu superior, comptant els minuts. Supòs que no va durar gaire.

Igual que al meu cas, el dissabte era el dia que triaven els vells pagesos que no es valien per si mateixos per deixar-se caure a la cooperativa acompanyats de filles o gendres. Aquests sabien que es tractava de qualque cosa més que una simple transacció, esperaven pacients mentre el vell discutia sobre els seus porcs ben engraiats, sobre què pagaria la cooperativa per l'ametla i la garrova, fos el que fos sempre insuficient. Se'n trobaven un parell i es posaven a parlar sense perdre el torn. Una pinya menuda de desconfiança mútua. A l'hora de pagar, de la butxaca de la camisa es treien un feix de bitllets, targetes de manescals i telèfons apuntats a llapis amb números arrodonits. La cosa s'allargava un poc més i després d'un sec comiat veies el vell prou esbravat que es ficava al cotxe, enduent-se la darrera paraula.

Es creaven velocitats diferents que tothom havia de fer coincidir a un punt o un altre. El mercader s'entretenia poc per baix, pujava dret a l'oficina bufant, arromangat a qualsevol època. Sabia que tenia un fill mongòlic, el petit, que a vegades l'ajudava a carregar, a obrir i tancar barreres; m'inquietava molt pensar-ho. Els criadors de canaris i ocells resultaven més divertits. Tu no diries mai que aquell homenet silenciós havia fet arribar un colom missatger des d'Elx i que resultava que era l'únic de l'esbart a concurs que no havia perdut les forces travessant la mar. Com si el mutisme dels missatgers se li hagués contagiada, s'enduïa la mescla de llavors en silenci, una modesta corpenedora. O dos que entraven amb les galtes vermelles i una làmpada de calor dins una bossa per emparellar colles de canaris Roller abans de temporada, perquè tenien una bona comanda des de Castelló, i amargaven l'encarregat amb mescles precises de card i escarola.

També arribava qualque nin tot sol que ja alimentava curolles darrere una egua o coloms, o amb maneres de caçador, gens empeguèit, sabent què venia a cercar. A mi em feien una enveja malsana, al·lòts decidits només dos anys més grans que ja dominaven un llenguatge amb el bestiar i no badocaven davant la vida com jo, molt més autònoms i de profit que els companys de classe. Els m'imaginava a la seva finca atenent els animals talment uns savis prematurs que cremaven aviat les etapes més improductives de la seva existència.

Només vaig veure el molí fariner en marxa dues vegades. El tenien dins una habitació estreta però alta, feta amb parets de conglomerat i un finestró de vidre prim inútil de tanta pols de farina incrustada. Un tub extractor s'enfilava fins al sostre. El renou pausat de les moles de pedra feia alçar la veu dels clients però a ningú no li molestava. L'operari entrava sacs amb un mocador al cap, de cada vegada més blanquinós. Quan el veia pensava que l'encarregat el tenia castigat, davant tothom, i jo era l'únic que el compadia. Allà dins només hi havia una bombeta i, curiosament, una ràdio que no devia servir per a res, sols quan s'aturava la màquina descobries que sonava música. Una vegada al cotxe, et notaves la pell de les mans seca, com amb la saladina de la mar.

D'una setmana per l'altra, la configuració interna podia quedar alterada, hi regnava un caràcter transitori desconcertant; els palets amb sacs de fertilitzant havien desaparegut i el seu lloc l'ocupava una saca immensa de llana nova i greixosa. Les caixes amb cebes de flor no duraven gaire, com les de limoncs. El millor que podia arribar eren les bales d'alfals, aromàtiques, massisses. Tenia prohibit pujar-hi, o ja sabia que no hi podia pujar, segades de la setmana anterior però encara sucoses. Davall la que tocava en terra aviat s'hi posaven cucs negres anellats. Devers abril o maig s'acceleraven els canvis, i també a l'octubre, quan jo feia els anys. Eines per cultivar, planter de temporada; fins i tot als moixos, pareixia que els anaven baratant.

La cooperativa també tenia el seu paper en aquelles activitats clandestines que no estaven prohibides de forma categòrica. Era així perquè els socis fundadors coneixien bé l'estraperlo, el risc o la incertesa, gent espavillada que n'havia sabut. Encara existien les bregues de gall, la venda de tabac negre local, la caça amb filats, lloves, llaços. Ho alimentaven sobretot aquells que vivien a llocs deprimits, poc fèrtils, on es veien afloraments de roca mare i ametlers magres. Individus estalviadors que no feien cas dels avisos d'escassetesa. Individus sense ofici, individus amb molts d'oficis. Espigoladors. Formava part de l'essència contradictòria de la cooperativa atendre aquest món, unànime a l'hora d'indignar-se davant els futurs vots.

Algunes lectures del que passava dins el local jo no tenia edat per analitzar-les. La gent venia i se n'anava igual de sola, no era com a l'escola, on pel simple fet de tenir el llinatge alfabèticament a prop ja t'hi feies amic. Allà els homes podien xerrar llarga estona però ningú no es movia de la seva posició. Si es demanava ajuda (pel tractor o per la mastitis) sempre es resolia sense alterar aquella posició individual. Però després a casa, mon pare li contava a ma mare successos que s'havien donat el matí i jo no tenia res. Un mal pagador? Una topada entre dos veïnats mal avenguts? On? Els calçons d'un estaven plens de morques, l'altre entornava molt els ulls i fumava un cigarro que pareixia no consumir-se mai, una uocel despistat que havia entrat de sobte. Això era en el que em fixava. Els estímuls visuals eren prou per, damunt, seguir els episodis individuals; podia captar els patrons, no les circumstàncies. Una vida recent? Una finca negada? Un alcohòlic que venia a comprar vi dolç? Era curiós, un món, vist amb els ulls adults, on les coses només podien empiforar.

I tampoc era del tot així. Mon pare hi creia, en el caràcter màgic de l'entorn quotidià, hi pensava a comentar-nos a mi i al meu germà gran que dies abans per la cooperativa havia passat algú que cercava urgentment l'adreça d'una dona del poble coneguda per llevar el mal de cremat. O si m'havia fixat en aquell de la gorra i la cara pàl·lida, el que ha vingut per una dotzena de sacs de fibra, resultava que era el sauri més fiable de quants en coneixia, sol·licitat a pobles ben lluny. Dones que desentfaven, curanderes que treien ulls de poll, talents vidents. Llavors noltros esclatàvem en preguntes, rematadament crèduls per endavant, «i se va curar de veres?». I ell contestava com podia però deixant el misteri intacte.

La cooperativa era un concentrat del camp i els seus estímuls. Emergia humitat de les parets, un corrent d'aire i oscil·laven les teranyines brutes del cel ras. Els camioners no aturaven el motor, passaven davant tothom, davant les esqueles i els calendaris obsolets. Els minuts s'estiraven amb cada capítol nou, no importava si hi anàvem per un quart o per dues hores, jo en sortia com si m'hagués passat el matí jugant al costat d'un safareig, rosegant canya de sucre.

I alhora, sense saber-ho, dalt de les saques sentia com una lleu pena, una mancança perpètua que creia compartida a distància amb els pagesos i clients, soterrada davall tota aquella activitat. Potser provenia de la futilitat tan sobriament exposada al meu voltant, un espai on no es rebatia la vulnerabilitat de fons amb la qual, pensava, tothom estava d'acord.

Un dels darrers records que em venen és trist. El mercader i l'encarregat es barallaven dins l'oficina, era el Dijous Sant, qualque malentès hi hagué a l'escorxador que aquell dia no donava l'abast sacrificant mens. Cridaven fort, s'acusaven amb mala sang, mon pare justament era allà i li va tocar posar pau, sense gaire convicció. Mentre, el desventurat fill del mercader havia baixat de la furgoneta, encara carregada de bestiar, i s'havia quedat a l'entrada, absent i voluntariós, gras com son pare. No feia res, no incomodava ningú, badava, igual que jo. Des de la porta del molí provava d'endevinar-li l'edat, com es devia dur amb els seus germans grans. Pocs minuts després va baixar el mercader fet una fúria i en veure el fill allà li va cridar fort, «no t'he dit que esperassis?», i li va pegar una galtada molt lletja. Tothom va quedar escarrufat, amb la conversa a l'aire, el fill discapacitat amb el cap baix. Sols li sentien els sanglots muts, avergonyit, engolint abans de pujar al seu seient una humiliació que no li corresponia.

Mon pare em va donar un cop a l'esquena, mirant cap al carrer.

—Anem d'aquí, anem d'aquí.

L'entonació era tràgica, em va agradar, és com li hauria xerrat a un company.

Avançament editorial per gentilesa de l'Editorial Empúries

Categoria : L'avançat
Etiquetes : Miquel Serra

Bloc a WordPress.com.